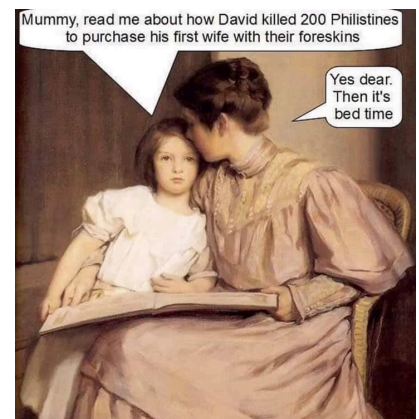

Γνώμες των χριστιανών Πατέρων για την ελληνική παιδεία και τους αρχαίους Έλληνες σοφούς - Η δυσφήμιση των Ελλήνων από την Ορθοδοξία

Αυτή η ανάρτηση ξεκίνησε σαν παράρτημα στην δημοσίευση για την "Παιδεία του Βυζαντίου" που θα ακολουθήσει, αλλά αξίζει μια ειδική παρουσίαση. Είναι και αυτή μέσα στο πλαίσιο των δημοσιευμάτων του "Γιατί η Αναγέννηση έγινε στην Δύση", και δείχνει την ιδεολογία του ορθόδοξου Χριστιανισμού σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία, αλλά και γενικά με την φιλοσοφική και τη συγκεκριμένη γνώση και κατ'επέκταση την επιστήμη και την τεχνολογία. Ταυτόχρονα, μας δείχνει γιατί το όνομα "Έλληνες" απέκτησε κακή χροιά στο Βυζάντιο.

Οι γνώμες των Πατέρων της Εκκλησίας είναι σημαντικές για εμάς γιατί θα μας βοηθήσουν να καταλάβουμε καλύτερα την θέση της Εκκλησίας αλλά και το θέμα της εμπλοκής του Βυζαντίου με την παιδεία, την εκπαίδευση και την επιστήμη.

Από τους πρώτους χριστιανούς διανοητές έχουμε την εξής διαφοροποίηση:

- Αυτοί που αρνούνται πλήρως την αρχαία γνώση και γενικά την κοσμική γνώση.
- Αυτοί που την ψιλοαποδέχονται γιατί θεωρούν ότι "οι αρχαίοι Έλληνες την πήραν (την έκλεψαν!) από τους Εβραίους, αλλά δεν είχαν την ευρύτητα για να την καταλάβουν".

- Αυτοί που την δέχονται ως βοηθητική σε κάποιο βαθμό για αυτούς.

Οι σύγχρονοι απολογητές ισχυρίζονται ότι με την λέξη “Έλληνες” και την απαξίωση για αυτούς, δεν αναφέρονται στους Έλληνες φιλοσόφους και διανοητές, ούτε στο ελληνικό έθνος ή πολιτισμό, “αλλά μόνο στους ειδωλολάτρες”. Για τον λόγο αυτό σας έχω συγκεκριμένα αποσπάσματα από τα κείμενα των Πατέρων της Εκκλησίας, μαζί με τους σχετικούς συνδέσμους για να διαβαστούν όλα τα κείμενα και για να γίνει έτσι κατανοητό σε τι ακριβώς αναφερόντουσαν. Τα αποσπάσματα είναι ενδεικτικά και ακόμα και στα ίδια κείμενα θα μπορείτε να βρείτε πολλά περισσότερα .

1. Μέγας Βασίλειος
2. Άγιος Αντώνιος
3. Κύριλλος Αλεξανδρείας
4. Αθανάσιος Αλεξανδρείας
5. Γρηγόριος ο «Θεολόγος» ο Ναζιανζηνός
6. Ιωάννης Χρυσόστομος
7. Κοσμάς ο Αιτωλός

1. Μέγας Βασίλειος

Ένας από τους “Τρεις Ιεράρχες” τους καλούμενος και “προστάτες της ελληνικής εκπαίδευσης”.

1.1

*Καὶ ῥάξει ὁ Θεὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπὶ ὄρος Σιών ἐπ’ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διασκεδάσει, Συρίαν ἀφ’ ἡλίου ἀνατολῶν καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀφ’ ἡλίου δυσμῶν, τοὺς κατεσθίοντας τὸν Ἰσραὴλ ὄλω τῷ στόματι. Ῥάξειν οὖν αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται καὶ καταβαλεῖν πάντας τοὺς ἐπανισταμένους τῷ ὄρει Σιών, καὶ διασκεδάσειν αὐτῶν τήνκατὰ τῆς ἀληθείας ἀσεβῆ συμφωνίαν. **Εἰσὶ δὲ οἱ ἐχθροὶ Σύροι καὶ Ἑλληνες·** οἱ μὲν τὰ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου κατέχοντες, οἱ δὲ τὰ πρὸς ταῖς δυσμαῖς. Διὰ τοῦτο δὲ διασκεδασθήσονται, ἐπειδὴ κατήσθιον ὄλω τῷ στόματι τὸν Ἰσραὴλ. **Στόμα δὲ λέγει νῦν τὴν σοφιστικὴν τοῦ λόγου δύναμιν, ἧ πάση κατεκέχρηντο εἰς τὴν ἐπιβουλήν τῶν ἐν ἀπλότητι πεπιστευκότων τῷ Θεῷ .***

(Βασίλειος Καισαρείας, *Εις τον προφήτην Ησαΐαν*, 9.230)

Ράζω=προσορμίζω-αγκυροβολώ.

Διασκεδάσει=σκορπίσει, διαλύσει.

Δασθήσονται=εκ του δατέομαι-δάσομαι=μοιράζω, κόβω στα δύο, διαιρώ.

Αναφέρεται στον προφήτη Ησαΐα. *Εν ολίγοις ο Θεός, θα εξολοθρεύσει τους Έλληνες, γιατί έχουν την σοφιστική δύναμη του Λόγου, να διαλύουν την ιδεοληψία των Εβραίων-χριστιανών.*

Ήδη από αυτό το απόσπασμα φαίνεται ότι οι Έλληνες δεν τους ενοχλούσαν επειδή ήσαν αρχαιολάτρες, γιατί το ίδιο ήσαν και οι Ρωμαίοι αλλά και άλλοι λαοί. Τους ενοχλούσε ο Λόγος των Ελλήνων. Η λογική και η επιστήμη.

1.2

Τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ καὶ συμβουλεύσων ἦκω, τὸ μὴ δεῖν εἰς ἅπαξ τοῖς ἀνδράσι τούτοις, ὥσπερ πλοίου τὰ πηδάλια τῆς διανοίας ὑμῶν παραδόντας, ἥπερ ἂν ἄγωσι, ταύτη συνέπεσθαι, ἀλλ' ὅσον ἐστὶ χρήσιμον αὐτῶν δεχομένους, εἰδέναι τί χρὴ καὶ παριδεῖν.

Απόδοση:

Ἄκριβῶς αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς συμβουλῆς μου: δὲν πρέπει νὰ παραδώσετεσε αυτούς (στοὺς ἀρχαίους Έλληνες συγγραφεῖς) τὸ τιμόνι τοῦ νοῦ σας, γιὰ νὰ σᾶς πᾶνε ὅπου αὐτοὶ θέλουν. Δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀκολουθεῖτε σὲ ὅλα. Πρέπει νὰ πάρετε ἀπ' αὐτοὺς ὅ,τι εἶναι χρήσιμο καὶ νὰ μὴ δώσετε προσοχὴ στὰ ὑπόλοιπα.

(Μ. Βασίλειος, *Προς τους νέους όπως αν εξ ελληνικῶν ωφελοίντο λόγων*).

Το απόσπασμα αυτό είναι θεωρητικά η επίσημη ιδεολογική βάση του Βυζαντίου, στο πως θα μελετά τους αρχαίους Έλληνες και αυτό που αναφέρουν κατά κόρον οι απολογητές. Είναι το πλέον σεμνό από όλα όπως θα διαπιστώσετε.

2. Άγιος Αντώνιος

2.1

26.945 Ἄλλων δὲ πάλιν τοιούτων ἀπαντησάντων πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει τῷ ἔξω, καὶ νομιζόντων χλευάζειν, ὅτι μὴ μεμάθηκε γράμματα, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος· Ὑμεῖς δὲ τί λέγετε; Τί πρῶτόν ἐστι, νοῦς ἢ γράμματα; καὶ τί τίνος αἴτιον, ὁ νοῦς τῶν γραμμάτων, ἢ τὰ γράμματα τοῦ νοῦ; Τῶν δὲ εἰπόντων πρῶτον εἶναι τὸν νοῦν, καὶ τῶν γραμμάτων εὐρέτην· ἔφη ὁ Ἀντώνιος· **Ὡ τοίνυν ὁ νοῦς ὑγιαίνει, τούτῳ οὐκ ἀναγκαῖα τὰ γράμματα.**

(Αγ. Αθανασίου, Βίος του Αγίου Αντωνίου)

Εἶναι προφανές ὅτι με τὸ “νοῦς ὑγιαίνει” αναφέρεται τελικὰ στὴν θρησκεία καὶ τὸν θεό του καὶ προφανῶς γιὰ αὐτὸν δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα τὰ γράμματα.

3. Κύριλλος Αλεξανδρείας

Ἦταν ὁ ἠθικός ἀτουργός τῆς δολοφονίας τῆς Υπατίας, διώξεων αἰρετικών καὶ ἀλλόθρησκων καὶ σειρὰς ἐκτροπῶν στὴν Αλεξάνδρεια, ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ φιλοσοφικός λόγος εἶναι ἀσύνητος:

3.1

τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφοῖς, γραῶδη τε καὶ ἀσύνητον λόγον

γραῶδη=παρωχημένα, ξεπερασμένα.

Ἑλλήνων δὲ παῖδες ἀνοσίους ἐσχήκασιν διδασκάλους, οἱ ψυχικὴν καὶ δαιμονιώδη ἔχοντες σοφίαν, ἀναρίθμητον τῷ βίῳ δαιμονίων ὄχλον ἐκήρυξαν, καὶ προσκυνεῖν τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα.

Ἔθος δὲ τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ σειρήνας ἀποκαλεῖν τὰ τῶν στρουθίων λαλίστατα, καὶ ἐμμελέστι καὶ εὐρυθμον ἀναφωνεῖν εἰωθότα. Γεγόνασι δὲ πῶς τοιοῦτοι τῶν Ἑλλήνων δεισιδαιμονίας οἱ διδάσκαλοι, ποιηταὶ τε καὶ λογογράφοι.

στρουθία=πουλιά

μεμῶρανται δὲ τὰ Ἑλλήνων, τὸ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔχοντες κάλλος· πάντα γὰρ

παρ' ἐκείνοις ψευδῆ, καὶ προφητεία, καὶ σύνεσις.

Ἑλλήνων μὲν γὰρ οἱ λογάδες, καίτοι μεγάλην ἐπὶ σοφίᾳ τὴν ὀφρὺν ἀνασπῶντες, θεοποιοῦσι τὴν κτίσιν, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις τὸ σέβας ἀνάπτουσι. Χθαμαλὸν γὰρ ἔχουσι τὸν νοῦν, καὶ χαμαιριφῆ τὰ θεωρήματα, καὶ τὴν καρδίαν ἐσκοτισμένην· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

(Κύριλος Αλεξανδρείας, Ερμηνεία στον Ησαΐα).

3.2

Ψευδῆ δὲ καὶ τὰ Ἑλλήνων ἅπαντα, σοφία καὶ λόγοι καὶ ζωὴ· καὶ τῶν ἀληθῶν, ἡγουν ἀναγκαίων καὶ ἐπωφελῶν, εὖροι τις ἂν παρ' αὐτοῖς οὐδὲν, οἷ γε τε θεοποιήκασιν τὴν κτίσιν, τὸν φύσει ἀφέντες Θεόν. Ὀλιγώθησαν τοίνυν αἱ ἀλήθειαι παρ' αὐτοῖς. Μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ.

Βούλονται δὲ καὶ βασανισθῆναι τὴν αἰτίαν ὑφ' ἧς διολώλασιν· αὕτη δὲ ἦν ἡ τοῦ διαβόλου σκαιότης, καὶ ἡ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων πλεονεξία· τούτους γὰρ καὶ ἀνόσιον ἔθνος ὀνομάζουσιν· ἡ τάχα που καὶ τοὺς τῆς ἐκείνων ἀνοσιότητος ὑπουργοὺς, τοὺς Ἑλλήνων φημὶ λογάδας καὶ ποιητάς· τούτους δὲ καὶ ἀδίκους καὶ δολίους ὀνομάζουσιν, ὡς ἀπαταιῶνας καὶ ψεύστας.

(Κύριλλος Αλεξανδρείας, Εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, ια΄).

Σύμφωνα με τον Κύριλλο, τόσο το ἔθνος των Ελλήνων, ὅσο και οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι και ποιητές εἶναι **ψεύτες, απατεῶνες, με περιορισμένο νοῦ, ασύνετοι, ἀδικοί, δόλιοι, ἀνόσιοι και δαιμονικοί.**

4. Αθανάσιος Αλεξανδρείας

4.1

46.4 Καὶ ὅλως, πότε τῶν Ἑλλήνων ἡ σοφία μεμώραται, εἰ μὴ ὅτε ἡ ἀληθῆς

τοῦ Θεοῦ Σοφία ἐπὶ γῆς ἑαυτὴν ἐφάνέρωσε;

48.9 Οὐκοῦν εἰ μήτε ἄνθρωπος ἀπλῶς μήτε μάγος μήτε δαίμων τίς ἐστὶν ὁ Σωτὴρ, ἀλλὰ καὶ τὴν παρὰ ποιηταῖς ὑπόνοιαν καὶ δαιμόνων φαντασίαν **καὶ Ἑλλήνων σοφίαν τῇ ἑαυτοῦ θεϊότητι κατήργησε καὶ ἐπεσκίασε.**

55.1 [...] καὶ οὐκ ἔτι μὲν ἡ Ἑλλήνων σοφία προκόπτει, καὶ ἡ οὐσα δὲ λοιπὸν ἀφανίζεται·

(Αθανάσιος Αλεξανδρείας, Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου καὶ τῆς δια σώματος προς ημάς ἐπιφανείας αὐτοῦ).

Ἡ Σοφία των Ελλήνων εἶναι μωρή. Ο Σωτὴρ (προφανῶς ὁ Ἰησοῦς), τὴν κατάργησε καὶ αὐτὴ ἡ σοφία θα ἀφανιστεῖ.

5. Γρηγόριος ὁ «Θεολόγος» ὁ Ναζιανζηνός

Ἄλλος ἓνας ἀπὸ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες τοὺς στυλοβάτες τοῦ νεότερου “Ἑλληνοχριστιανισμοῦ”.

5.1

ἐκεῖνο ἐνθυμηθεῖς, ὅτι συναγόντων μὲν πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, οὐδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῶν παρὰ τοῦτο ὠφεληθείη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθήσεται.

καὶ ἅμα τὸν Ἑλληνικὸν τυφὸν κολάσαι τῶν καλῶν εἶναι νομίσας, οἱ τῷ τρίβωνι καὶ τῇ ὑπὴνῃ τὸ σεμνὸν ὑποδύονται· τί ποιεῖ, καὶ πῶς τὴν φιλοσοφίαν μεταχειρίζεται;

(Γρηγόριος Ναζιανζηνός, Εἰς Ἴηρωνα τὸν φιλόσοφο)

Θεωρεῖ ὅτι **οἱ ἐπιστημονικὲς γνώσεις εἶναι ἀχρηστες**, δὲν ὠφελοῦν κανένα καὶ **ἡ ἐλληνικὴ γνώση εἶναι τύφος**. Ἡ σωστὴ φιλοσοφία γιὰ αὐτὸν εἶναι μόνον ἡ θεολογία τοῦ.

6. Ιωάννης Χρυσόστομος

Ο τρίτος από τους Τρεις Ιεράρχες και προστάτες της ελληνικής Παιδείας!

6.1

Οί δὲ φιλόσοφοι καὶ δεινοὶ ῥήτορες δόξαν πολλὴν οἱ μὲν ἐπὶ σεμνότητι οἱ δὲ ἐπὶ λόγων δυνάμει παρὰ τοῖς πολλοῖς ἔχοντες μετὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς μάχην **καταγέλαστοι γεγόνασι** καὶ παίδων ληρούντων ἀπλῶς οὐδὲν διαφέρειν ἔδοξαν.

“Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες...**εἶναι καταγέλαστοι** καὶ δεν διαφέρουν ἀπὸ τὰ παιδιά που λένε ανοησίες”.

Ἀπὸ γὰρ ἐθνῶν καὶ δήμων τοσούτων οὐ σοφόν τινα, οὐκ ἄσοφον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα ἀλλ’ οὐδὲ παιδίον μικρὸν μεταπεῖσαι ἴσχυσαν, ἀλλὰ τοσοῦτός ἐστι τῶν ὑπ’ αὐτῶν γεγραμμένων ὁ γέλως ὥστε ἀφανισθῆναι καὶ τὰ βιβλία πάλαι καὶ ἅμα τῷ δειχθῆναι καὶ ἀπολέσθαι τὰ πολλά. Εἰ δέ που τι καὶ εὐρεθείη διασωθὲν παρὰ Χριστιανοῖς τοῦτο σωζόμενον εὖροι τις ἄν.

“Γιατί δεν μπόρεσαν να πάρουν με το μέρος τους ούτε έναν σοφό η άσοφο, ούτε άνδρα ή γυναίκα, ούτε ένα μικρό παιδί από τόσα έθνη κι από τόσους λαούς, αλλά προκαλούσαν τόσα γέλια τα βιβλία που είχαν γράψει, ώστε, μόλις τα παρουσίαζαν, να εξαφανίζονται, γι’ αυτό και χάθηκαν τα περισσότερα. Αν βρεθεί κάτι από αυτά πλέον είναι όσα διέσωσαν οι χριστιανοί”.

Ὁ μὲν γὰρ Ἑλληνισμὸς πανταχοῦ τῆς γῆς ἑκταθεῖς...ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ κατελύθη δυνάμεως...καίτοι ἀνδρῶν εὐτελῶν καὶ ἀσήμων ὑπηρετησαμένων αὐτῷ.

ὁ Χριστὸς τῆς παρρησίας μετέδωκε, κατεγέλασαν τῆς παρ’ αὐτοῖς δουλοπρεπείας καὶ ἀνελευθερίας καὶ ταπεινότητος, εἶδον ὅσον τῆς Χριστιανῶν εὐγενείας πρὸς τὴν Ἑλλήνων αἰσχύνην τὸ μέσον.

“Ο Ἑλληνισμὸς μπορεῖ ν’ ἀπλώθηκε σ’ ὅλη τη γη και να κατέκτησε τις καρδιές των ανθρώπων, καταλύθηκε όμως με την δύναμη του Χριστοῦ και το κήρυγμά μας

φυτεύτηκε στις ψυχές των ανθρώπων... Και όσοι ήταν άπιστοι εντυπωσιάστηκαν από την διδασκαλία του Ιησού και περιφρόνησαν την **δουλοπρέπεια**, την **ανελευθερία** και την **ποταπότητα** των Ελλήνων. Όλοι διέκριναν την ευγένεια των μέσων που χρησιμοποιούν οι χριστιανοί, σε αντίθεση με την αισχρότητα των Ελλήνων”.

(Ιωάννης ο Χρυσόστομος, *Εις τον μακάριον Βαβύλαν και κατά Ελλήνων*)

Ολόκληρο αυτό κείμενο, είναι ένας λίβελλος εναντίον των Ελλήνων και του Ελληνισμού.

6.2

Τὰ δὲ παιδιά ὑπὲρ οὐδενὸς ἀνέχεται φροντίζειν χρησίμου· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες παίζειν ἀεὶ βούλονται καὶ **χαμαὶ κείνται, χαμαιπετεῖς ὄντες καὶ χαμαίζηλοι...**

οὕτω καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν Ἑλλήνων ἀπορρέοντα ῥήματα μάταια καὶ ἀκάθαρτα· κὰν ἀναγκαίαν δῶς τροφήν , λυποῦσι τοὺς παρέχοντας διὰ βλασφημίας ἀεὶ...

καὶ καθάπερ τὰ παιδιά ἀναισθήτως γυμνοῦται καὶ οὐκ ἐρυθριᾷ, οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες πόρνοις καὶ μοιχοῖς συγκυλινδούμενοι, καὶ τοὺς τῆς φύσεως γυμνοῦντες νόμους, καὶ παρανόμους εἰσάγοντες μίξεις, οὐκ ἐπιστρέφονται.

Χαμαίζηλος=χαμηλού επιπέδου.

Χαμαιπετής=αυτός που βρίσκεται χαμηλά.

Συγκυλίνδομαι=είμαι επιρρεπής στις ηδονές και τις ακολασίες.

Οι Ἕλληνες εἶναι χαμηλού επιπέδου, πρόστυχου και ἀκόλαστοι και τα λεγόμενά τους μάταια και βρώμικα.

Οὐ γὰρ διὰ τῆς ἕξωθεν φιλοσοφίας, φησὶν, οὐδὲ διὰ τῆς ἕξωθεν παιδεύσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς γνώσεως καὶ τοῦ λόγου τοῦ παρ’ αὐτοῦ δοθέντος ἠδυνήθητε μαθεῖν τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα.

Λοιπὸν ὅπου σοφία Θεοῦ, οὐκέτι χρεῖα ἀνθρωπίνης.

Την αλήθεια δεν την μαθαίνεις από την ξένη φιλοσοφία (την ελληνική), ούτε με την εκπαίδευση αλλά μόνο με την χάρη του Θεού. Εν ολίγοις η ανθρώπινη σοφία είναι άχρηστη.

Ὁ γὰρ οὐκ ἴσχυσαν φιλόσοφοι διὰ τῶν συλλογισμῶν ποιῆσαι, τοῦτο ἢ δοκοῦσα εἶναι μωρία κατώρθωσε; Τίς οὖν σοφώτερος; ὁ τοὺς πολλοὺς πείθων, ἢ ὁ ὀλίγους, μᾶλλον δὲ οὐδένα; ὁ περὶ τῶν μεγίστων πείθων, ἢ ὁ περὶ τῶν μὴ δεόντων; Πόσα ἔκαμε Πλάτων καὶ οἱ κατ' αὐτὸν περὶ γραμμῆς καὶ γωνίας καὶ στιγμῆς καὶ ἀριθμῶν ἀρτίων καὶ περιττῶν, καὶ ἴσων ἀλλήλοις καὶ ἀνίσων, καὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμενος ἡμῖν ἀραχνίων (καὶ γὰρ τῶν ὑφασμάτων ἐκείνων ἀχρηστότερα ταῦτα τῷ βίῳ), καὶ οὐ μέγαν, οὐ μικρὸν ἐντεῦθεν ὠφελήσας οὕτω τὸν βίον κατέλυσε!

“Δεν επικράτησαν οι φιλόσοφοι με τους συλλογισμούς τους γιατί οδηγήθηκαν στην χαζομάρα. Πόσο κόπιασε ο Πλάτων με τους μαθητές του με το να μας συζητεί περί γραμμῆς και γωνίας και σημείου και περί αριθμῶν ἀρτίων και περιττῶν και ἴσων μεταξύ τους και ἀνίσων και για τέτοια θέματα λεπτεπίλεπτα ως ο ιστός της αράχνης -διότι αυτά στη ζωή είναι περισσότερο ἀχρηστα από εκείνα τα υφάσματα- και χωρίς να ωφελήσει πολύ ἢ λίγο με τις συζητήσεις αυτές εγκατέλειψε ἔτσι τη ζωή;”.

(Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Υπόθεσις της προς Κορινθίους Α΄ επιστολής).

6.3

Ὁ δὲ ἀγράμματος οὗτος, ὁ ἰδιώτης, ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, ὁ Ζεβεδαίου παῖς· κἂν μυριάκις καταγελῶσιν Ἕλληνες τῆς τῶν ὀνομάτων ἀγροικίας, οὐδὲν ἦττον μετὰ πλείονος αὐτὰ τῆς παρρησίας ἐρῶ· **ὁ σω γὰρ ἂν τὸ ἔθνος αὐτοῖς βάρβαρον φαίνεται καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπέχον παιδεύσεως, τοσοῦτω λαμπρότερα τὰ ἡμέτερα φανεῖται.**

ἔνθα τὸ παλαιὸν ἐφιλοσόφουν **οἱ τῆς Ἑλληνικῆς συμμορίας** ἅπαντες.

Διαλεχθεὶς περὶ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ δείξας αὐτοὺς οὐδεμίαν ἔχοντας οὐδαμόθεν ἀπολογία, οὐδὲ ἐλπίδα σωτηρίας, κατηγορήσας τε ἀκριβῶς καὶ **τῆς τῶν δογμάτων αὐτῶν διαστροφῆς, καὶ τῆς περὶ τὸν βίον ἀκαθαρσίας.**

Ἐβουλόμην, εἴ γε σχολῆς ἀπελαύετε πολλῆς, εἰς μέσον ἀπάντων ὑμῶν **μιαροῦ τινος Ἑλληνοῦ φιλοσόφου βιβλίον** καθ' ἡμῶν εἰρημένον ἀγαγεῖν.

Μέγα ἀγαθὸν φιλοσοφία· φιλοσοφίαν δὲ λέγω τὴν παρ' ἡμῖν. Τὰ γὰρ τῶν ἕξωθεν, ῥήματα καὶ μῦθοι μόνον εἰσὶ· καὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μῦθοι φιλόσοφόν τι ἔχοντες.

Μεγάλοι εἰσὶν ἐν τῇ κώμῃ ἐκεῖνοι, καλοὺς βοστρύχους τρέφουσι, καὶ τρίβωνας ἀναβέβληνται· μέχρι τούτων αὐτοῖς ἡ φιλοσοφία. **Ἄν δὲ τὰ ἐνδοθεν ἴδης, τέφρα καὶ κόνις, καὶ ὑγιᾶς οὐδὲν, ἀλλὰ Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, πάντα ἀκαθαρσίας ἔχων γέμοντα καὶ ἰχώρος, καὶ τὰ δόγματα πάντα σκωλήκων** . Ὁ γοῦν πρῶτος αὐτῶν τὸ ὕδωρ ἔφησεν εἶναι θεὸν, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον τὸ πῦρ, ἄλλος τὸν ἀέρα, καὶ πάντες εἰς τὰ σώματα κατηνέχθησαν. Τούτους οὖν, εἶπέ μοι, θαυμάζειν χρῆ, τοὺς οὐδὲ ἔννοιαν ἀσωμάτου λαβόντας Θεοῦ, εἰ δὴποτε καὶ ὕστερον ἔλαβον, μετὰ τὸ συγγενέσθαι ἐν Αἰγύπτῳ τοῖς ἡμετέροις; Ἄλλ' ἵνα μὴ πολὺν ὑμῖν ἐπάγωμεν θόρυβον, ἐνταῦθα τὸν λόγον καταλύσωμεν. Ἄν γὰρ ἀρξώμεθα τὰ ἐκείνων προτιθέναι δόγματα, καὶ **τί μὲν περὶ Θεοῦ, τί δὲ περὶ ὕλης, τί δὲ περὶ ψυχῆς, τί δὲ περὶ σωμάτων εἶπον, πολὺς ἔψεται γέλως** .

(Το ἰχώρ ἐδῶ ἔχει τὴν ἐννοία τοῦ θανάσιμου καὶ τοξικοῦ).

(Ιωάννης Χρυσόστομος, Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ιωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν)

Εδῶ τα πράγματα εἶναι ξεκάθαρα στὴν γνώμη τοῦ Χρυσόστομου γιὰ τὴν ἐλληνικὴ σκέψη καὶ τοὺς Ἕλληνας σοφοὺς ποὺ τοὺς ονομάζει καὶ συμμορία. Σύμφωνα με αὐτὸν λοιπὸν εἶναι καταγέλαστοι, γελοῖοι, ὅτι λένε εἶναι βρώμικο, ἀκάθαρτο, διαστροφικό, τοξικό τὸ ἴδιο καὶ τὰ βιβλία τοὺς. Ὅσο πιο βάρβαρο εἶναι ἓνα ἔθνος καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ γνώση τόσο πιο λαμπρὴ φαίνεται ἡ χριστιανικὴ θρησκεία.

6.4

Ποῦ νῦν οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ τοὺς βαθεῖς πώγωνας ἔλκοντες, καὶ τὰς ἕξωμίδας ἀναβεβλημένοι, καὶ **τὰ μεγάλα φυσῶντες; Τὴν Ἑλλάδα, τὴν βάρβαρον** πᾶσαν ὁ σκηνοποιὸς ἐπέστρεψεν. Ὁ δὲ παρ' αὐτοῖς ἀγόμενος καὶ

περιφερόμενος Πλάτων, τρίτον εἰς Σικελίαν ἔλθων **μετὰ τοῦ κόμπου τῶν ῥημάτων ἐκείνων, μετὰ τῆς ὑπολήψεως τῆς λαμπρᾶς**, οὐδὲ ἐνὸς περιεγένετο τυράννου, ἀλλ' οὕτως ἀθλίως ἀπήλλαξεν, ὡς καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ δὲ σκηνοποιὸς οὗτος οὐ Σικελίαν μόνον οὐδὲ Ἰταλίαν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπέδραμε τὴν οἰκουμένην, καὶ οὐδὲ ἐν τῷ κηρύττειν τῆς τέχνης ἀπέστη, ἀλλὰ καὶ τότε δέρματα ἔρραπτε, καὶ ἐργαστηρίου προειστήκει· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐσκανδάλισε τοὺς ἐξ ὑπάτων· καὶ μάλα εἰκότως. Οὐ γὰρ αἱ τέχναι καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, **ἀλλὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὰ πεπλασμένα δόγματα εὐκαταφρονήτους ποιεῖν εἴωθε τοὺς διδάσκοντας.**

“Ποῦ εἶναι τώρα οἱ σοφοὶ τῶν Ελλήνων μετὰ τὰ πυκνά τοὺς γένια, μετὰ τοὺς ἐξωμούς χιτῶνες τοὺς καὶ μετὰ **παραφουσκωμένα λόγια**; Ὅλη τὴν **βάρβαρη Ελλάδα** οὐ σκηνοποιὸς (ὁ Παῦλος) ἐπέστρεψε (ἐκχριστιάνισε). Ἄς εἶναι ἀνάμεσά τοὺς κι αὐτὸς ὁ περιβόητος Πλάτων, ποὺ τρεῖς φορές πήγε στη Σικελία, **γεμάτος ἐπίδειξη καὶ κομπορρημοσύνη**, μα κανεῖς δὲν τοῦ ἔδωσε προσοχή. Ὅμως ἐκεῖνος ὁ σκηνοποιὸς ὄχι μόνον στη Σικελία, ὄχι μόνον στην Ἰταλία ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη πέταξε καὶ δὲν σκανδάλισε, καὶ εἶναι φυσικό, γιατί **οἱ διδάσκαλοι δὲν καταφρονούνται ἀπὸ τὴν ἐργασία τοὺς ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ψέμματά τοὺς**”.

(Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἑρμηνεία εἰς τὴν “Πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολήν”)

7. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός

Θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ὅτι εἶχε καὶ “ἐθνική” δράση δημιουργώντας ἐλληνικά σχολεῖα. Στὸ πρῶτο ἀπόσπασμα θα δούμε τι ἀκριβῶς θεωρεῖ ὅτι πρέπει νὰ κάνει ἓνα σωστό σχολεῖο:

7.1

Διατί πάντα εἰς τὰ σχολεῖα γυμνάζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡξεύρουν καὶ μαθαίνουν **το τι ἐστὶ ὁ Θεός, το τι εἶνε οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, τι εἶνε οἱ καταραμένοι δαίμονες καὶ το τι εἶνε ἡ ἀρετὴ τῶν δικαίων.** Το σχολεῖον φωτίζει τοὺς ἀνθρώπους. Ἀνοίγουν τὰ ὁμάτια τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν νὰ μαθαίνουν τὰ μυστήρια.

(Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Διδαχὴ ΣΤ΄).

Στο δεύτερο θα δούμε τι θεωρεί για την πραγματική γνώση και την παιδεία που δεν είναι όπως την οραματίστηκε στο προηγούμενο απόσπασμα, δηλαδή χριστιανική:

7.2

*Έμαθα και πέντε εξ ελληνικά και έμαθα πολλών λογίων γράμματα, εβραϊκά, τουρκικά, φράγκικα και από όλα τα έθνη, με την χάριν του Χριστού μας και πολλά τα εδιάβασα. **Και όλα τα εθνικά κάλπικα τα ηύρα· όλα ευρέματα και σπέρματα του Διαβόλου** , και κατά αλήθειαν, αδελφοί μου, τόσον τα εμελέτησα τα γράμματα.*

(Κοσμάς ο Αιτωλός Διδαχή Η΄).

Επίλογος

Τα αποσπάσματα όλα έχουν μια ξεκάθαρη ιδεολογία, ταυτίζονται με αυτό που ήδη γνωρίζουμε και στην δημοσίευση για την παιδεία θα δούμε περισσότερα και δεν έχει σχέση με τις δικαιολογίες των απολογητών. Το μόνο στοιχείο που δέχονται οι Πατέρες του Χριστιανισμού είναι η πίστη, όλες οι γνώσεις και η επιστημονική προσπάθεια είναι για αυτούς άχρηστη και επικίνδυνη. Βλέπουμε ιδιαίτερες αναφορές για τον Πλάτωνα, τους Έλληνες φιλοσόφους, τους δασκάλους, δηλαδή όλη την ελληνική σκέψη και ελληνική παιδεία και οι χαρακτηρισμοί που αποδίδονται.

Νομίζω ότι από τα λίγα σχετικά κείμενα είναι κατανοητό τι εννοούν οι Πατέρες της Εκκλησίας ως προς την ορολογία “Έλληνες”, ή “ελληνικό” και είναι και ξεκάθαρη η σχέση τους με την γνώση, δηλαδή την παιδεία και την φιλοσοφία – επιστήμη. **Αναφερόντουσαν και ενοχλούντο ιδιαίτερα από τις φιλοσοφικές ιδέες των αρχαίων Ελλήνων και την Λογική τους, που διερευνούσαν τα πάντα και αυτό δεν ήταν αρεστό, αλλά αναφέρονται και στην ίδια την γνώση της φιλοσοφίας, αλλά και στο ελληνικό “έθνος” που είναι αυτό που δημιούργησε την φιλοσοφία, την επιστήμη και την αμφισβήτηση στους μύθους.**

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που από όλους τους λαούς που ήταν πολυθεϊστές επέλεξαν τον ελληνικό για να τον ταυτίσουν με την πολυθεία, δηλαδή με το απόλυτο κακό για αυτούς, ενώ από τους Ρωμαίους, παρά το υποτιθέμενο κυνήγι που τους

έκαναν, υιοθέτησαν εύκολα το όνομα σαν ένα είδος εθνισμού, για να καταλήξουμε σήμερα να μας λένε...Ρωμιούς.

Φιλίστωρ